

# JAVNA SLUŽBA V VRTNARSTVU



Napredek kmetijstva temelji na nenehnem spremljanju znanstvenih dognanj ter njihovem učinkovitem prenosu v kmetijsko prakso. Pomembno vlogo v sistemu znanja in inovacij v kmetijstvu (AKIS) imajo javne službe strokovnih nalog v rastlinski proizvodnji, ki s strokovno-raziskovalnim delom v konkretnih pridelovalnih razmerah preverjajo uporabnost novih znanstvenih spoznanj in tujih pridelovalnih metod. Po potrebi jih prilagajajo domačim razmeram, razvijajo rešitve, ki so neposredno uporabne v pridelovalni praksi, ter prenašajo nova znanja do kmetijskih svetovalcev in kmetov.



Izmenjujemo izkušnje in predajamo znanje

---

## **Preteklost in sedanost**

---

Strokovne naloge s področja vrtnarstva podpira kmetijsko ministrstvo že od sredine petdesetih let prejšnjega stoletja. Dolgo se je preizkušalo predvsem sorte zelenjadnic ter zdravilnih in aromatičnih rastlin (v nadaljevanju: zelišča) za pridelavo v slovenskih agroekoloških razmerah. Občasno so bili podprti tudi

žlahtniteljski programi posameznih vrst zelenjadnic in preizkušanja izbranih tehnoloških rešitev.

Tudi po letu 1991 je bila podpora v vrtnarstvu namenjena predvsem preizkušanju sort zelenjadnic in ekološki rajonizaciji vrst zelišč. Med letoma 1992 in 2003 so delovali Vrtnarski centri in postaje, katerih namen je bil prikaz različnih sort in tehnologij pridelave zelenjadnic ter v manjši meri tudi preizkušanje tehnologij pridelave. Sredstva za selekcijo in žlahtnjenje rastlin so bila do leta 2014, ko je bila vzpostavljena strokovna naloga Žlahtnjenje rastlin, na voljo predvsem prek kratkoročnih projektov.

Z uredbo, ki je začela veljati v začetku leta 2018 (Uradni list RS, št. 60/17, U:2884), ter z naknadnima uredbama (Uradni list RS, št. 92/24, U:2811 in št. 80/25, U:2861) je bilo strokovno delo na področju vrtnarstva, ki vključuje zelenjadnice in zelišča, sistemsko urejeno v okviru Javne službe v vrtnarstvu (JS vrtnarstvo). Za izvajalca programa JS vrtnarstvo je imenovan Kmetijski inštitut Slovenije skupaj s podizvajalci: Biotehniško fakulteto Univerze v Ljubljani, Inštitutom za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije, Kmetijsko gozdarsko zbornico Slovenije – Zavodom Murska Sobota ter Biotehniško šolo Šolskega centra Nova Gorica.

---

## **Javna služba v vrtnarstvu**

---

Namen JS vrtnarstvo je prispevati k udejanjanju strateških usmeritev razvoja na področju pridelave zelenjadnic in zelišč, zlasti k povečanju tržnega deleža v Sloveniji pridelane zelenjave in zelišč ob trajnostnem upravljanju z naravnimi viri, ohranjanju semenske pridelave in krepitvi konkurenčnosti različnih tipov kmetij.

Dejavnosti JS vrtnarstvo obsegajo žlahtnjenje zelenjadnic in selekcijo zelišč z vključevanjem lokalnih genskih virov, preverjanje vrednosti novih in lokalnih sort ter vrst zelenjadnic in zelišč za pridelavo in uporabo v različnih agroekoloških razmerah,

razvoj trajnostnih tehnoloških rešitev za pridelavo zelenjadnic in zelišč, zagotavljanje izhodiščnega razmnoževalnega materiala zelenjadnic, sodelovanje z naročnikom, uporabniki in drugimi deležniki s področja delovanja JS ter prenos znanja do neposrednih uporabnikov in širše zainteresirane javnosti.

---

## **Žlahtnjenje zelenjadnic**

---

Z razvojem novih sort zelja in fižola omogočamo uspešen razvoj celotne verige pridelave od zagotavljanja osnovnega semena in semenarstva, do pridelave ter predelave.

Žlahtnimo različne tipe fižola in zelja. Pozornost namenjamo tako pridelovalnim lastnostim kot prehranski vrednosti ter optimiziramo pridelavo semena registriranih sort.

Doslej je bilo na sortno listo vpisanih pet sort fižola: KIS Amand, KIS Marcelijan, KIS Pavlin, KIS Nazarij in KIS Ahac ter dva ekološka heterogena materiala: KIS Bogo in KIS Deodat. Registriranih je bilo tudi šest hibridnih sort zelja: Presnik F1, Rožnik, Kosobrin, Kisolin, Krpan in Brincelj.



Križanje genetsko različnih čistih linij zelja v prostorski izolaciji s pomočjo oprasovalcev

---

## **Introdukcija sort zelenjadnic in ugotavljanje njihove vrednosti za pridelavo**

---

S preizkušanjem sort v različnih pridelovalnih območjih in terminih zagotavljamo neodvisne strokovne informacije o prilagojenosti sort slovenskim agroekološkim pogojem in njihovi vrednosti za pridelavo in uporabo (pridelava in skladiščenje).

Na trg nenehno prihajajo nove sorte zelenjadnic, za katere pogosto ni objektivnih podatkov o njihovi primernosti za pridelavo v Sloveniji. Pomanjkljivi so tudi podatki o vrednosti slovenskih lokalnih sort za pridelavo in uporabo v sedanjih pogojih pridelave.

V trajnostnih sistemih pridelave letno preizkušamo od štiri do šest vrst in skupaj od 40 do 60 sort zelenjadnic. Pozornost namenjamo tudi uporabni vrednosti sort.



Vrednotenje sort paradižnika

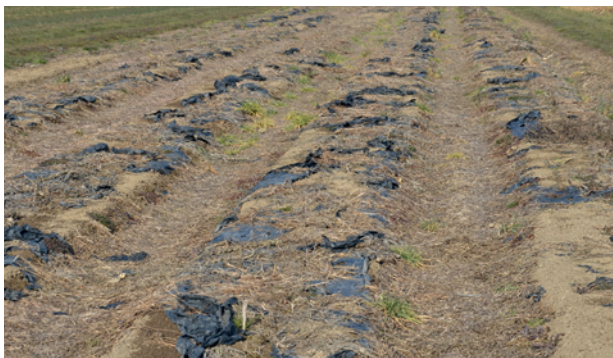
---

## **Tehnologije pridelave zelenjadnic**

---

Ob upoštevanju trajnostne rabe naravnih virov in okoljskih ciljev kmetijstva razvijamo tehnološke rešitve za povečanje produktivnosti, podaljšanje sezone pridelave, manjšo odvisnost od vremenskih pogojev ter večjo količino, izenačenost in kakovost pridelkov v naših agroekoloških in socioekonomskih razmerah.

Osredotočamo se na tehnologije pridelave v zemlji in v manjšem obsegu preizkušamo tudi tehnologije hidroponske pridelave. Večina preizkušenih postopkov je primerna tudi za ekološko pridelavo.



Preverjanje uporabnosti in okoljske sprejemljivosti biorazgradljivih zastirnih folij

---

## **Selekcija zelišč**

---

Vzpostavljamo načrtno vzgojo sort tržno zanimivih zelišč iz avtohtonih populacij.

Izhodiščni material za selekcijo, ki poteka v pogojih ekološke pridelave, so akcesije Slovenske rastlinske genske banke ter samonikle populacije. Vzpostavili smo selekcijo kolmeža (*Acorus calamus*) in odbrali perspektivne klone. Vzpostavljamo selekcijo kumine (*Carum carvi*) in navadne dobre misli (*Origanum vulgare*).

---

## **Introdukcija in ekološka rajonizacija zelišč ter preskušanje njihove vrednosti za predelavo**

---

Za tržno zanimive vrste zelišč s preizkušanjem slovenskih populacij zagotavljamo informacije o količini in kakovosti pridelka v različnih pridelovalnih območjih Slovenije (rajonizacija) ter preverjamo primernost tujih sort za pridelavo v naših agroekoloških pogojih (introdukcija).

Preizkušanja potekajo v pogojih ekološke pridelave. Vrednosti pridelanih zelišč za uporabo oziroma



Enoletni lan (*Linum usitatissimum* L.)

predelavo ocenjujemo glede na specifične zahteve nadaljnje uporabe (živila, zdravila rastlinskega izvora, kozmetika ...).

---

### **Tehnologije pridelave zelišč**

---

Razvijamo tehnologije za gospodarno pridelavo v pridelavi najbolj razširjenih vrst zelišč ob upoštevanju namena pridelave in stopnje tehnološke opremljenosti.

V različnih sistemih (manjše in večje površine) pri pridelavi v tleh preizkušamo različne ukrepe.

---

### **Zagotavljanje izhodiščnega razmnoževalnega materiala lokalnih sort zelenjadnic**

---

Usklajujemo sistem in vzpostavljamo postopke za zagotavljanje kakovostnega izhodiščnega razmnoževalnega materiala lokalnih sort.

V dialogu z deležniki v verigi žlahtnitelj – vzdrževalec – semenar – pridelovalec oziroma potrošnik in z ministrstvom, pristojnim za kmetijstvo, pripravljamo akcijski načrt in v sistem vključujemo izbrane sorte zelenjadnic.

## Strokovno tehnična koordinacija

Skrbimo za poenoteno delovanje JS vrtnarstvo ter za izmenjavo in prenos znanj ter izkušenj med deležniki sistema AKIS na področju delovanja JS.

Koordiniramo sodelovanje med izvajalcem in podizvajalci, naročnikom in uporabniki, spremljamo in analiziramo stanje na področju dela JS vrtnarstvo ter naročniku nudimo strokovno podporo. Sodelujemo z drugimi JS v kmetijski proizvodnji, izvajalci programov Konzorciji institucij znanja v okviru intervencije IRP38 in ostalimi v sistemu AKIS.

Koordinator:  Kmetijski inštitut Slovenije

Podizvajalci:



**BF**

UNIVERZA V LJUBLJANI  
Biotehniška fakulteta



Biotehniška  
šola  
Solski center Nova Gorica



**\\IHPS**

Inštitut za hmeljarstvo  
in pivovarstvo  
Slovenije

## Kmetijski inštitut Slovenije

Hacquetova ulica 17  
1000 Ljubljana

Kontaktna oseba:

dr. Kristina Ugrinović, strokovno-tehnična  
koordinatorka Javne službe v vrtnarstvu

T: 01 280 52 84, 01 280 52 62

E: kristina.ugrinovic@kis.si

[www.kis.si](http://www.kis.si)

<https://vrtnarstvo.javnaslužba.si>



ISO 9001 Q-1120

